

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

#VIRKAMIESPUHEENVUORO

Uudistuva, vakaa ja kestävä yhteiskunta

Valtiovarainministeriön virkamiespuheenvuoro

4.2.2019

Sami Yläoutinen, Päivi Nerg, Tuomas Saarenheimo

Osallistu keskusteluun: [#virkamiespuheenvuoro](#)

Virkamiespuheenvuoron sisältö

Tulevan vaalikauden lähtökohdat ja näkymät

- Suomen vahvuudet ja haasteet
- Tulevan vaalikauden tavoitteenasettelu

Keinot yhteiskunnan vakauden ja julkisen talouden kestävyysden turvaamiseksi

- Talouspolitiikka
- Hallintopolitiikka
- Suomi osana EU:n taloudellista yhdentymistä

Taloudelliset ja yhteiskunnalliset epävarmuudet ja riskit

- Ilmastonmuutos
- Ehdolliset vastuut
- Kotitalouksien velkaantuminen
- Yhteiskunnan toimintojen jatkuvuuteen kohdistuvat uhat

Tulevan vaalikauden lähtökohdat,
näkymät ja tavoitteenasettelu

Suomen tulee kehittää vahvuuksiaan ja hyödyntää mahdollisuutensa

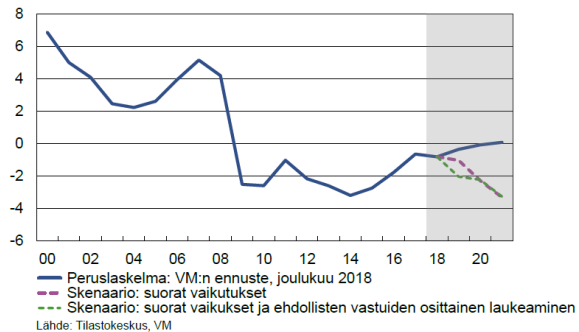
Suomen julkisen talouden ja hallinnon merkittävimmät vahvuudet ja heikkoudet sekä mahdollisuudet ja uhat

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<ul style="list-style-type: none"> – Toimiva demokratia ja hallinto – Vakaa, turvallinen ja luottamukseen perustuva yhteiskunta – Korkeasti koulutettu väestö – Kattavat ja laadukkaat julkiset palvelut – Kattavan sosiaalivakuutuksen luoma turvaverkko ja riskinkantokyky – Toimiva ja vakaa rahoitusjärjestelmä – Metsä-, kaivannais- ja vesivarannot, puhdas luonto	<ul style="list-style-type: none"> – Epäedulliseen suuntaan kehittyvä väestörakenne – Julkisen talouden ohuet puskurit seuraavan taantuman varalle sekä suuret laki- ja sopimussidonnaiset velvoitteet – Korkea rakenteellinen työttömyys ja matala työllisyysaste – Harvaan asuttu maa – Asumisen kalleus kasvukeskuksissa – Poikkihallinnollisen yhteistyön vähäisyys
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> – Uusien teknologioiden, digitalisaation ja tietovarantojen hyödyntäminen – Palvelujärjestelmän ja sosiaaliturvan uudistaminen – Työvoiman toimialoittaisen, ammatillisen ja alueellisen liikkuvuuden edistäminen – Suotuisan investointiympäristön vahvistaminen – Parhaista kansainvälisistä käytännöistä oppiminen	<ul style="list-style-type: none"> – Maailmantaloudesta tai -politiikasta Suomeen leviävät häiriöt – Ilmastonmuutos – Uudistuskyyvyttömyys – Yhteiskunnallisten erojen kärjistyminen – Alueellinen eriytyminen – Digitaaliseen toimintaympäristöön kohdistuvat uhat ja häiriöt

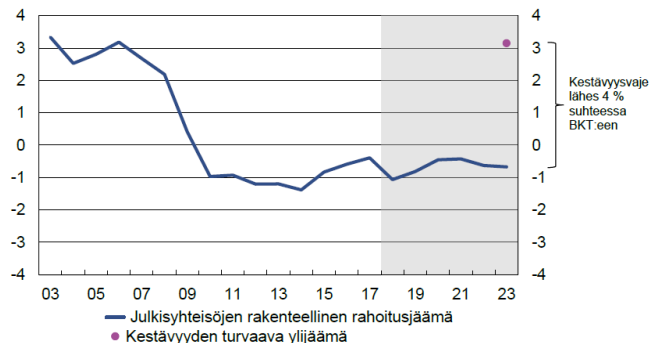
Julkinen talous ei valmis kohtaamaan uutta taantumaa

Stressitestin mukaisen skenaarion vaikutukset julkisen talouden rahoitusasemaan suhteessa BKT:een, %

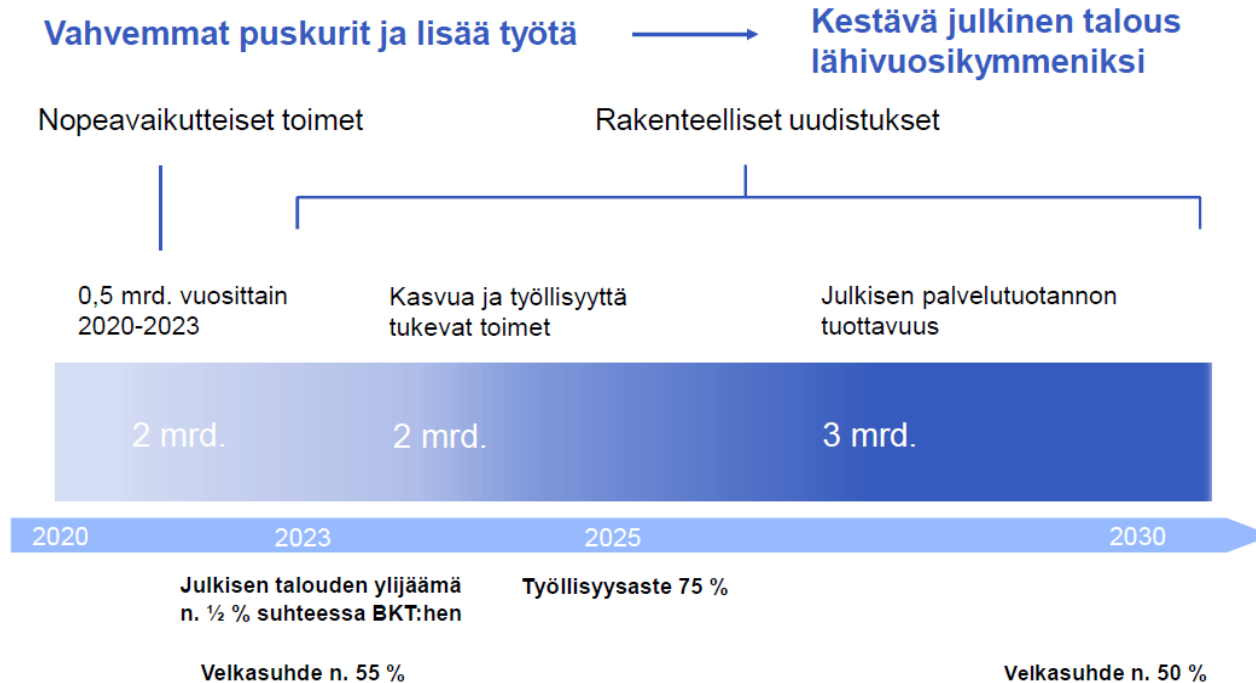

Valtiovarainministeriön kestävyysvajearvio suhteessa BKT:een, %

- Julkinen talouden puskurit seuraavan taantumun varalle ovat ohuet
  - Alijäämäinen julkinen talous ja kasvanut velkasuhde ovat heikentäneet julkisen talouden kykyä sietää ulkoisia häiriöitä: Julkisen talouden ylijäämä ennen finanssikriisiä oli n. 10 mrd. e vahvempi
  - Ehdollisten vastuiden kasvu on lisännyt julkisen talouden riskejä huomattavasti viime vuosina
- Kestävyysvaje: lähes 4 % / BKT eli 10 mrd. €
- Julkisen talouden vahvistamista tulee jatkaa

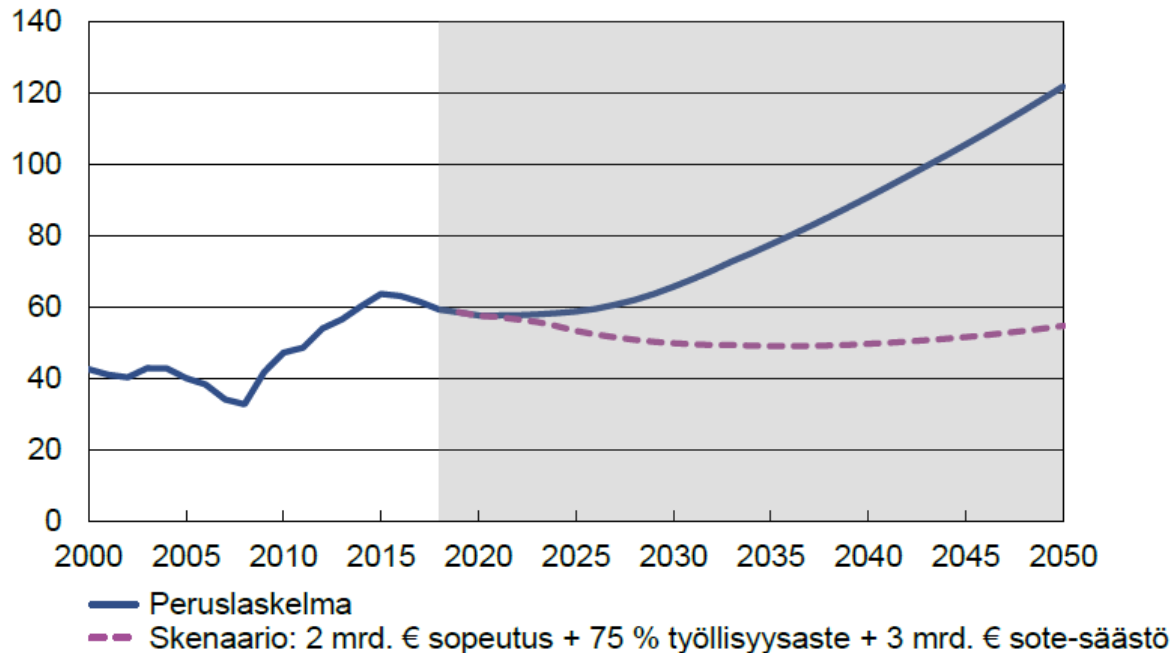
Tavoitteeksi vahvemmat puskurit ja julkisen talouden kestävyys

Julkisen talouden kestävyyttä arvioitava säännöllisesti

Julkinen velka
suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Keinot yhteiskunnan vakauden ja julkisen
talouden kestävyys turvaamiseksi

Talouspolitiikka

Julkista taloutta voidaan vahvistaa välittömällä toimenpiteillä ja rakenteellisilla uudistuksilla

- Nopeavaikutteiset etupainotteisesti toteutetut toimet ovat tärkeitä, jotta syntyy puskureita hitaampaa kasvua ja ikäviä yllätyksiä varten seuraavalla hallituskaudella.
- Väestön ikääntyminen kasvattaa automaattisesti vuosittain julkisia menoja → ilman nopeavaikutteisia toimia julkinen talous heikkenee.
- Tulevalla vaalikaudella ilmenevien uusien menotarpeiden rahoitus tulee kattaa menoja uudelleenkohdentamalla. Menoleikkaukset tulee mahdollisuuksien mukaan kohdentaa siten, että ne eivät heikennä talouskasvun edellytyksiä.
- Kun etsitään keinoja julkisen talouden vahvistamiseksi, on verotusta mahdollista kiristää vain hyvin rajallisesti, jotta ei heikennetä talouskasvua ja työllisyyttä.
- Mahdollisia veronkiristyksiä harkittaessa tulee ottaa huomioon kansainvälinen verokilpailu sekä verotuksen vaikutukset työnteon ja yritystoiminnan kannustavuuteen.
- Vähiten haitallista olisi kohdistaa veronkorotukset kuluttamisen ja kiinteistöjen verotukseen. Verotuloja voidaan myös lisätä karsimalla tehottomia verotukia.
- Kestävyyssvajaan vuoksi verotusta ei tule nettomääräisesti keventää.

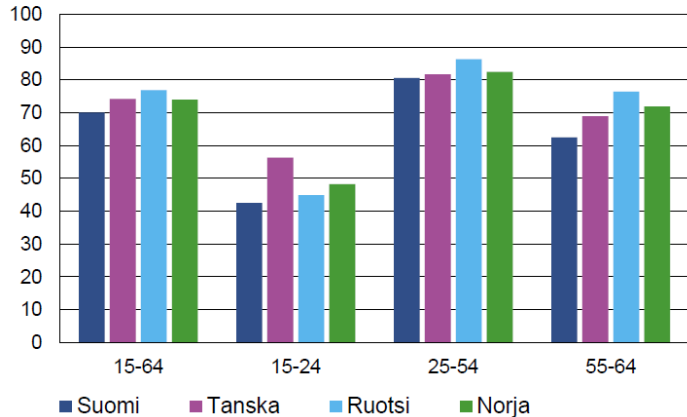

Työnteon kannustimia ja työn tarjonnan ja kysynnän yhteensopivuutta on parannettava

Työllisyysaste 2017

%

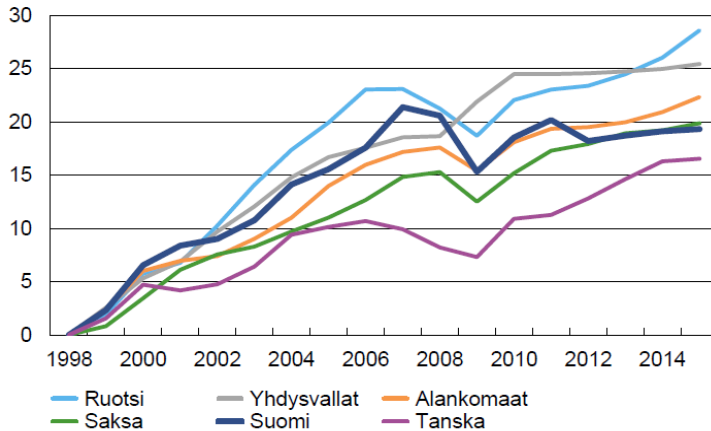

Lähde: Eurostat

- Työllisyyttä voitaisiin kohentaa uudistamalla sosiaaliturvan, verotuksen ja palvelujärjestelmän muodostamaa kokonaisuutta, joka vaikuttaa mm. työnteon kannustimiin.
- Tulee tarkastella, miten nykyiset työvoimapolitiikan resurssit voitaisiin kohdistaa vaikuttavammin.
- Jatkuvan oppisen tärkeys korostuu: toimialoittainen ja ammatillinen liikkuvuus parantaa työn kysynnän ja tarjonnan yhteensopivuutta.
- Asuntomarkkinoiden toimivuus edistää työvoiman alueellista liikkuvuutta.
- Vain perusasteen koulutuksen varassa olevien määrää tulisi vähentää.
- Ikääntyneiden (55-64) työllisyyttä voitaisiin nostaa tukemalla työelämässä pysymistä ja rajoittamalla varhaisen työelämästä poistumisen reittejä.
- Perhevapaaudistus voisi nostaa pienten lasten äitien työllisyyttä, mutta toisaalta esimerkiksi päivähoidon kustannusten kasvu heikentäisi julkista taloutta.
- Kaikkien toimien tulee olla kustannustehokkaita ja ne tulisi suunnitella julkisen talouden kannalta kestäväällä tavalla.

Tuottavuus: Suotuisat puitteet investoinneille ja osaamiselle

Työn tuottavuus markkinasektorilla
kumulatiivinen kasvu, %

Lähde: EU KLEMS, Macrobond, VM

- Tuottavuuskehitystä voidaan ensisijaisesti edistää huolehtimalla siitä, että Suomi on houkutteleva investointiympäristö.
- Kansainvälisesti toimivien yritysten laajempi toiminta Suomessa voisi myös edistää tiedon ja parhaiden käytäntöjen leviämistä Suomeen.
- Tuottavuutta voidaan kohentaa välillisesti lisäämällä työvoiman alueellista, ammatillista ja muuta liikkuvuutta.
- Yritysten välinen terve kilpailu: uudet yritykset pääsevät markkinoille ja tuottamattomat joutuvat sieltä poistumaan.
- Tiiviissä kaupungissa eri alojen osaamisen törmäminen luo uusia kasvun lähteitä, siten tulisi purkaa kaupunkimaisen ympäristön kasvun esteitä.

Verotuksen painopiste työn verotuksesta kulutuksen verotukseen

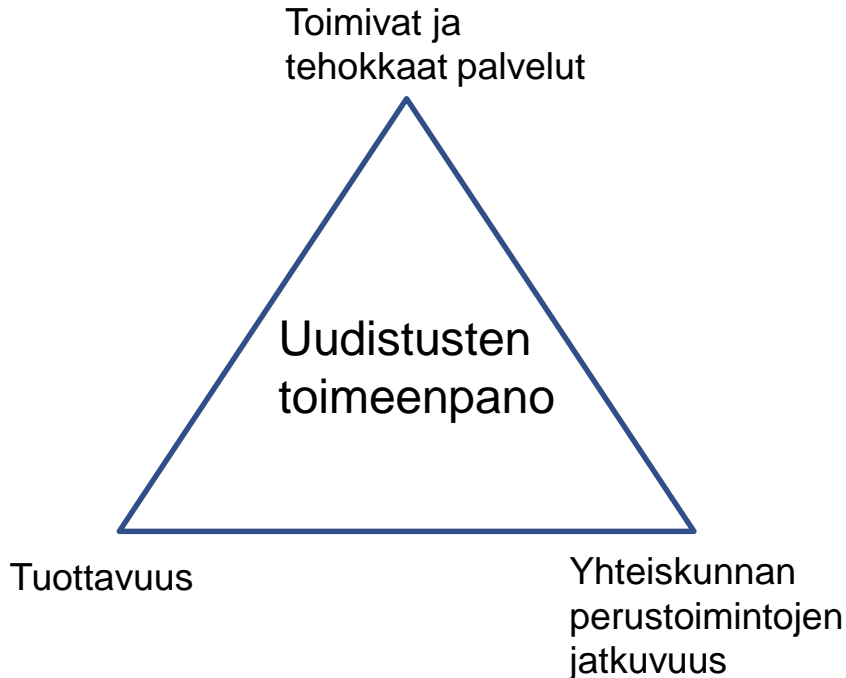
- Talouskasvu ja työllisyys: neutraali, selkeä ja ennustettava verojärjestelmä.
- Työn verotuksen keventäminen ja verotuksen painopisteen siirtäminen kulutuksen (esim. alennetut alv-kannat) ja kiinteistöjen verotukseen.
- Kireän marginaaliveron lieventäminen: kannustaisi osaamisen hankkimiseen ja purkaisi kannustimia muuntaa ansiotuloja pääomatuloiksi.
- Teknologisen kehityksen aiheuttamat muutokset ja mahdollisuudet tulee huomioida verojärjestelmää kehitettäessä.
- Yritysverotuksen kansainvälisestä kilpailukyvyistä on huolehdittava ja veropohja turvattava.
- Osinkoverotusta olisi uudistettava siihen liittyvien ongelmien korjaamiseksi.

Keinot yhteiskunnan vakauden ja julkisen
talouden kestävyuden turvaamiseksi

Hallintopolitiikka

Julkisen hallinnon on yhdessä varmistettava julkisen talouden kestävyys

- Julkista hallintoa on kehitettävä kokonaisuutena.
- Valtionhallinnon, maakuntien ja kuntien välisen uudistuvan työnjaon ja yhteistyön tehokas toimeenpano on varmistettava julkisen talouden kestävyden turvaamiseksi.
- Uudistusten toimeenpanossa on tunnistettava, millä hallinnon tasolla parhaiten varmistetaan yhteiskunnan perustoimintojen jatkuvuus, missä on saavutettavissa parhaiten tuottavuushyötyjä ja miten varmistetaan toimivat ja tehokkaat palvelut.

Valtioneuvoston yhtenäisyyttä ja julkisen hallinnon avoimuutta lisäävä

- Hallituskauden alussa tarvitaan hallituksen ja ministeriöiden yhteinen tulkinta hallitusohjelmasta sekä selvät ratkaisut vastuista, resursoinnista ja toimintatavoista.
- Valtioneuvoston kykyä toimia yhtenäisenä kokonaisuutena on vahvistettava.
- Ministeriöiden yhteisellä ohjauksella ja osaamisen ja resurssien kohdentamisella ratkaistaan vaikeita poikkihallinnollisia ongelmia ja toteutetaan laaja-alaisia uudistushankkeita.
- Luottamuksen vahvistamisen tulee olla hallinnon kehittämisen keskeinen tavoite. Luottamus syntyy eettisestä kestävästä toiminnasta, avoimuudesta ja kaikkien toimijoiden osallisuudesta.
- Hallinnon asiakirjojen, palveluiden ja uudistusten tulee olla selkeitä ja ymmärrettäviä, ja hallinnon tuottaman tiedon helposti löydettävissä.
- Kansalaisten osallistuminen päätöksenteon valmisteluun ja palvelujen suunnitteluun on mahdollistettava nykyistä paremmin.

Digitaalisista palveluista halutuin tapa asioida ja tieto eettisesti käyttöön

- Digitalisaatiota ja uuden teknologian hyödyntämistä on edistettävä määrätietoisesti, jotta valtion, tulevien maakuntien ja kuntien toimintaa ja palveluja voidaan uudistaa.
- Viranomaisten tulee tarjota kansalaisille ja yrityksille saavutettavia ja laadukkaita digitaalisia palveluja. Yritykset tulee velvoittaa niiden käyttöön viranomaisasioinnissaan.
- Kansalaisia tulee ohjata ja tukea digitaalisten palvelujen käytössä, jotta niistä tulisi halutuin ja käytetyin asiointitapa.
- Digitaalisen toiminnan ja palvelujen tehokkaan tuottamisen tueksi on huolehdittava tiedon laadusta ja yhteentoimivuudesta sekä varmistettava toimivat ja turvalliset tietojärjestelmäkokonaisuudet.
- Tietopoliittisilla keinoilla on tuettava tiedon sujuvampaa vaihtoa.
- Tiedolla johtaminen on vakiinnutettava julkisen hallinnon toimintatapana.
- Tiedon ja teknologian hyödyntämisen on aina oltava eettisesti kestäväällä pohjalla.

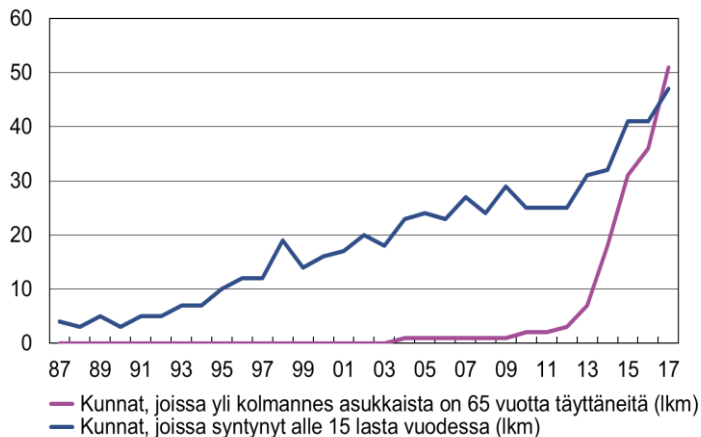

Kuntien eriytymiskehityksen hallintaa varten tarvitaan laaja kansallinen tilannearvio

Pienen syntyvyyden ja ikääntyneen väestön kuntien lukumäärän kehitys*

* kunnat vuoden 2018 kuntajaolla

Lähde: Tilastokeskus

- Kuntien eriytymisen johdosta kuntien tulevaisuuden näkymistä on tehtävä kokonaisvaltainen tilannekuva, jonka pohjalle yli hallituskausien ulottuvat, parlamentaariseen valmisteluun perustuvat politiikkavalinnat on johdonmukaista perustaa.
- On selvitettävä tarpeet kehittää kuntarakenteita, kuntien rahoitusta ja mahdollisuudet kuntien tehtävien eriyttämiseen.
- Nykyistä pitkäjänteisemmällä, koordinoidummalla ja monimuotoisemmalla kaupunkipolitiikalla voidaan osaltaan vastata kaupunkien kehittämistarpeisiin.
- Samalla on huomioitava, että kuntien talous ei kestä tehtävien lisäämistä tai laajentamista, ellei vastaavasti joitain muita tehtäviä vähennetä.

Maakunta- ja sote-uudistuksen toteutuksen jatkuvuus varmistettava

Uudistuksen tavoitteena on:

- kaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja,
- parantaa palvelujen yhdenvertaisuutta, saatavuutta ja vaikuttavuutta sekä
- hillitää kustannusten kasvua.

- Vastuu ikärakenteen heikentymisen aiheuttamista palvelujen kysynnän ja kustannusten kasvusta on siirrettävä kuntia vahvemmille järjestäjille. Tämä on edellytys kansalaisten yhdenvertaisten palvelujen turvaamiselle.
- Uudistuksen toimeenpanon onnistumisen kannalta on välttämätöntä, että maakunnissa jo tehty valmistelutyö hyödynnetään täysimääräisesti.
- Mallista riippumatta uudistuksen tulee sisältää rahoituskehys, joka hillitsee kustannusten kasvua 3 mrd. eurolla.
- Uudistuksen toimeenpanossa on varmistettava koko julkisen hallinnon selkeä työnjako: päällekkäistä hallintoa ei saa synnyttää.

Suomi osana EU:n taloudellista yhdentymistä

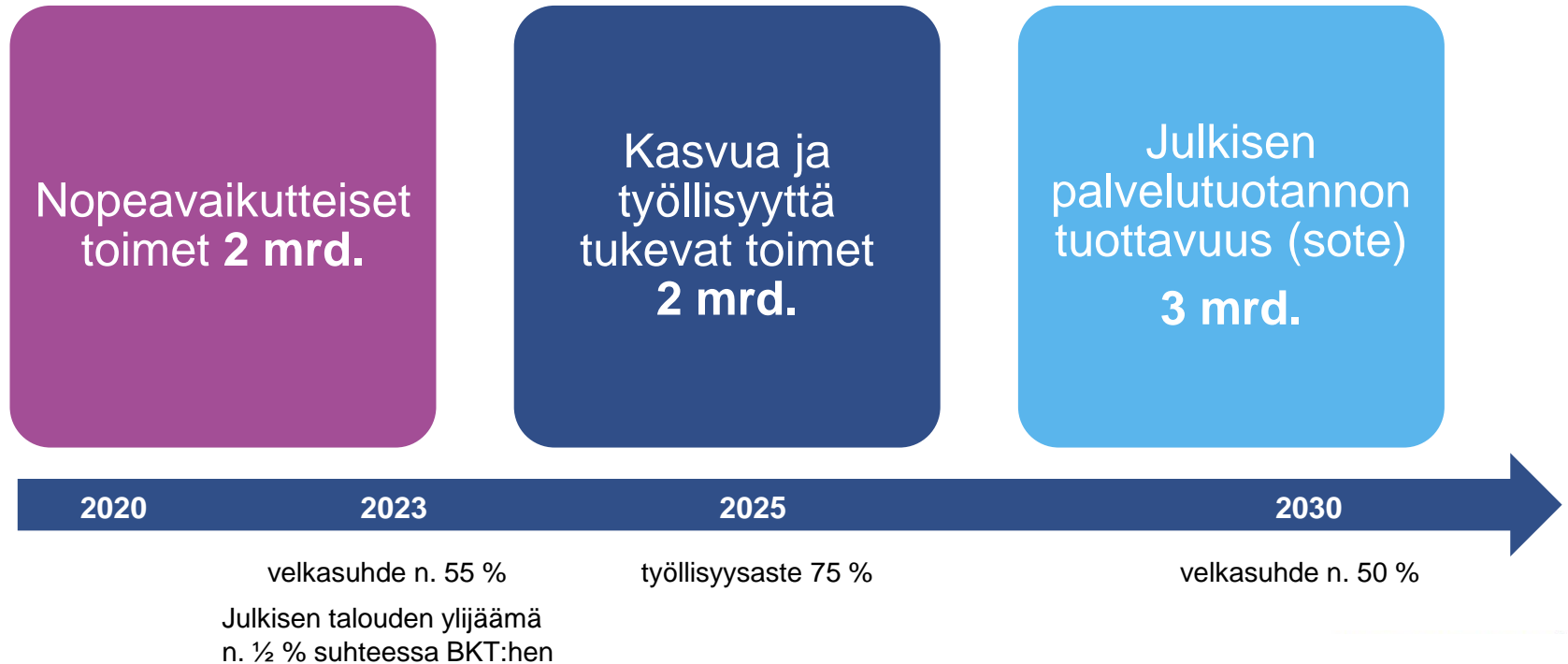
Tavoitteena vakaa ja demokraattinen EU

- Suomen tulee edistää aktiivisesti talous- ja rahaliiton vakautta.
- EU:n talouspolitiikan koordinaatio tärkeää, mutta viimesijainen vastuu talouspolitiikasta kansallinen.
- EMU:n kehittämisen tavoitteena tulee olla järjestelmän suojaaminen yksittäisten jäsenvaltioiden politiikkavirheiltä.
- Euroalueen kriisinhallintakehikon perustaksi sijoittajanvastuu ja markkinakuri.
- Yksityisen sektorin riskien hajauttaminen pankki- ja pääomamarkkinaunionin kautta.
- EU:n toiminnan ja budjetin tavoitteeksi eurooppalainen lisäarvo.

Tavoitteeksi vahvemmat puskurit ja julkisen talouden kestävyys

Vahvemmat puskurit ja lisää työtä ➔ Kestävä julkinen talous lähivuosikymmeniksi

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

www.vm.fi/virkamiespuheenvuoro

#virkamiespuheenvuoro

Valtiovarainministeriön viestintä

vm-viestinta@vm.fi

Mediapalvelunumero (arkisin 8–16) 02955 30500

#VIRKAMIESPUHEENVUORO

